VIIKONVAIHDE

IKIVIHREÄT

Kansallistangon kaihoa

”Aavan meren tuolla puolen jossakin on maa.
Missä onnen kaukorantaan laine liplattaa.
Missä kukat kauneimmat luo aina loistettaan.
Siellä huolet huomisen voi jäädä unholaan.”

Satumaa on **Unto Monosen** (1930–1968) säveltämä ja sanoittama kappale, jota on kutsuttu myös Suomen kansallistangoksi.

Latinalais-amerikkalaisen musiikin ystävänä tunnetun säveltäjän tiedetään kaavailleen Satumaan tahtilajiksi karibialaista calypsoa ennen kuin se 1950-luvun alussa muuntui tangoksi.

Ensimmäisen kerran Satumaan lauloi levylle **Henry Theel** vuonna 1955, mutta tulkinta ei saavuttanut suurempaa menestystä.

Ikimuistoisimman version kappaleesta levytti 13. lokakuuta 1962 **Reijo Taipale**, entinen metsätyömies Miehikkälästä. Levytystä varten Monoselta tilattiin kappaleeseen uusi alkusoitto ja välisoitot.

Kerralla kärkeen

PETER JANSSON/LEHTIKUVA

Reijo Taipale on ollut tangolaulajien eturivissä Satumaa-tulkinnastaan lähtien.

Taipaleen tulkinta osui kultasuoneen. Hän nousi nopeasti levysolistien ykkösketjuun ja Satumaa heti seuraavan vuoden alussa listoille. Laulu oli jonkin aikaa Suomen eniten myyty äänilevy.

Osittain tämän ansiosta Suomessa alkoi ennennäkemätön tangovillitys, eräänlaisen kansallisromanttinen vastaveto rock’n’rollille.

Reijo Taipale on kertonut esittäneensä keikoillaan Satumaan yli kuusituhatta kertaa.

Vuonna 2000 kaksi esitetyintä sävelmää Suomessa olivat **Rauli Badding Somerjoen** Paratiisi ja Unto Monosen Satumaa.

Surullinen sivujuonne

”Oi jospa kerran sinne satumaahan käydä vois.
Niin sieltä koskaan lähtisi en linnun lailla pois.”

Kulttuurin monitoimimies **M. A. Numminen** kuvaili kirjassaan Tango on intohimoni Monosen sävellystyyliä näin: ”Se on niin omintakeinen ja samalla niin perin tuttu – kuin suoraan kansanlauluista tai virsistä.”

Satumaata onkin ehdotettu virsikirjaan, sillä eräiden tulkintojen mukaan laulussa ikävöidään taivaaseen.

Surumielisen ulottuvuuden lauluun tuo Unto Monosen traaginen kohtalo.

Vakavasta alkoholiongelmasta kärsineen musiikkimiehen elämä päättyi vain 38-vuotiaana oman pistoolin luotiin. Epäselvää on, oliko kyseessä vahinko vai itsemurha.

Pysyvä jälki

Satumaa on jättänyt pysyvän jälkensä populaarikulttuuriin. Muun muassa amerikkalainen rock-ikoni **Frank Zappa** teki kappaleesta oman versionsa, joka äänitettiin Helsingin konsertissa 1970-luvun puolivälissä.

Satumaa-tango oli myös **Maija Vilkkumaan** ensimmäinen singlehitti. Sillä ei tosin nimestään huolimatta ole tekemistä alkuperäisen sävellyksen kanssa.

RIKU-MATTI AKKANEN

Kuuntele Satumaa Ylen Elävästä arkistosta: http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/reijo_taipale_satumaa_22341.html#media=22343

PAIKANNIMI KERTOO

Konkelot, kolvit ja hongankolistajat

Konginkankaan nimeä on verrattu sanoihin konkali ja konkelo. Sanalla on tarkoitettu toisen puun varaan kaatunutta puuta sekä puussa olevaa mutkaa tai polveketta.

Konkeloksi on sanottu myös onttoa tai lenkoa puuta.

Kolvananuuron nimeä on selitetty sanalla kolva. Enon alueella kolvipetäjäksi sanottiin vanhaa hidaskasvuista mäntyä, jossa oli oksia vain latvassa.

Kolvi on lainaa saamesta. Pohjoissaamen goalvi merkitsee hujoppia ja roikaletta. Hujoppien ryhmään kuuluu suomen hongankolistaja.

Uuro tarkoittaa rotkoa. Kolvananuuron rotkovajoama on syntynyt noin kaksi miljardia vuotta sitten. Alue on tunnettu rikkaasta sieni- ja putkilokasvilajistosta.

Kelopuuta tai kaskettaessa pystyyn jätettyä puuta on sanottu patviksi. Lieksaan ja Ilomantsiin rajoittuvan Patvinsuon alueella raivattiin ensimmäiset uudistilat 1600-luvulla.

Sanalla kara on monia merkityksiä. Se voi tarkoittaa esimerkiksi pystyyn kuivunutta puuta. Tämä merkitys voi olla Espoon Karakallion taustalla.

Myös Espoon nimen juuria on kaivettu metsästä. Lähellä Espoonkartanoa sijaitsi keskiajalla Espabyn kylä. Nimen takana arvellaan olevan haavikkoa merkitsevä äspe.

Haavan mukaan on nimetty paljon paikkoja. Harvinaisena ja erottuvana puuna haapa on soveltunut hyvin nimeämiseen.

TOPI LINJAMA

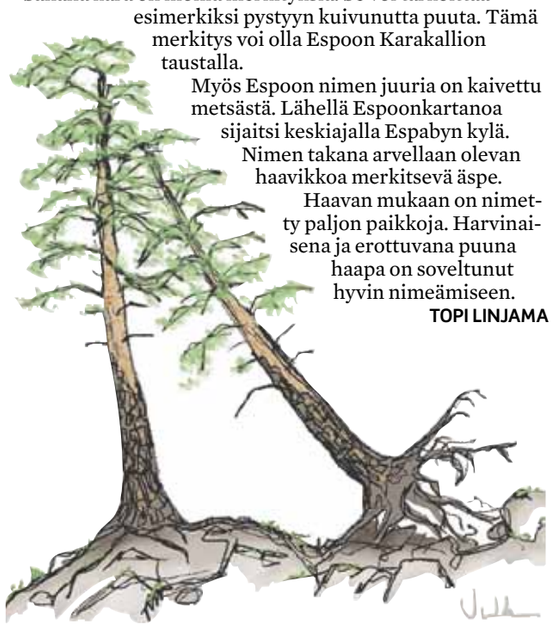

Rautiaan laaja värikirjo kiehtoo taiteilijaa. Ruskeaa on työpöydällä aina valmiina. Oikeat sävyt löytyvät pastellin ja kynien yhteistyöllä.

Romantisoimatta parhaimmillaan

Taiteilija Katriina Viljamaa-Rissanen on jo useamman vuoden maalannut vain suomenhevosia, sillä niitä ei tarvitse romantisoida. ”Suomenhevonen on kaunis juuri sellaisena kuin se on”, taitelija sanoo.

JAANA KANKAANPÄÄ

Katriina Viljamaa-Rissasen tauluissa hevonen on aina ilman varusteita ja maisemaa. Taiteilija haluaa korostaa vain eläimen liikettä ja tietyn hetken tunnelmaa.

LAPPEENRANTA (MT)

Vauhdin hurmaa, paljon puhuvia katseita, harjan hulmua ja voimaa.

Niitä uhkuvat taitelija **Katriina Viljamaa-Rissasen** suomenhevosaiheiset työt.

Kehyksien sisään värikynillä ja pastellilla ikuistetut hetket vievät katsojan tahtomattakin aivan lähelle hevosta.

Orilaitumen laidalle seuraamaan valtataistelua tai mukaan kevään ensimmäiseen laitumellelaskuun nuuhkimaan vapautta.

Siellä taiteilija on ollut ja valokuvannut hevosia antaumuksella.

”Ypäjän hevosopiston laitumellelasku on minulle vuoden tärkein tapahtuma. Se on mahtavaa liikettä ja draamaa”, Viljamaa-Rissanen kertoo kodissaan Lappeenrannassa.

Rakenne juuri niin kuin se on

Valokuvista taitelija valitsee kotona suosikkinsa ja ryhtyy työstämään hetkeä tauluksi. Mukaan tulevat liike, kuvaushetken tunnelma, valo ja vuorovaikutus hevosen kanssa.

”Koen hevosen liikkeen hyvin intensiivisesti. Katsoessani tunnen sen itse, koska olen tuntenut sen niin monta kertaa satulasta.”

Sen tunteen Viljamaa-Rissanen haluaa välittää myös katsojalle. ”Sama latinki on saatava paperille.”

Isoon tauluun kuluu kaksi–kolme viikkoa täysiä työpäiviä ja paljon teetä. ”Juon aina työskennellessäni teetä. Se on välillä lämmintä, välillä kylmää.”

Työ on tarkkaa, sillä ikänsä ratsastanut taiteilija ei hyväksy teoksissaan minkäänlaisia rakenteellisia virheitä.

Valokuvaus on apuvälineenä ehdoton.

”Vaikka olen hoitanut hevosia paljon, en osaisi piirtää täydellistä polvea takaapäin pelkästään mielikuvien pohjalta.”

Pelkistä valokuvista hän ei kuitenkaan halua piirtää.

”Silloin työ jää teknisen jäljentämisen tasolle. Ilman hevoskokemusta teoksista puuttuisi syvyys ja sielu.”

Suomenhevonen on kansallisaarre

Taiteilijan kohteina ovat viime vuosina olleet pääasiassa suomenhevoset.

Ne veivät mennessään kuusi vuotta sitten. Silloin Viljamaa-Rissanen luopui kuvitustöistä sekä kankaiden ja astioiden suunnittelusta.

Tulossa oli suomenhevosen juhlavuosi, ja hän etsi hevostöilleen linjaa. Se oli suomenhevonen.

”Se on niin kaunis. Suomenhevosesta ei saa tehdä satuhevosta, se on komea sellaisena kuin on.”

Ensimmäinen näyttely, Suomenhevonen – liikettä ja alkuvoimaa, pidettiin vuonna 2009.

Kaksi viikkoa sitten Helsingissä Galleria Contempossa avautui taiteilijan toinen hevosnäyttely, Suomen hevonen – suomenhevonen.

Kumpikin näyttely on kannanotto kotimaisen, ainutlaatuisen rodun puolesta.

”Suomenhevonen on niin hieno kansallisaarre, että henkeä salpaa.”

Hevoselämä koulutti maalaamaan hevosia

Kansallisaarteen parissa alkoi myös taiteilijan oma hevosharrastus.

Viljamaa-Rissasen isä oli rakuuna, jonka työn kautta tytär pääsi kahdeksanvuotiaana Haminassa ratsastamaan valkoisella Vintiö-nimisellä suomenhevosella.

Palo hevosen selkään oli niin kova, että nuori tyttö jopa kuurasi erään vääpelin autoa päästäkseen mukaan Reserviupseerikoulun vapaaehtoisiin sunnuntaimaastoihin. Ja pääsikin.

Myöhemmin ratsuiksi tulivat puoliveriset.

Miehensä **Reinon** kanssa Viljamaa-Rissanen harrasti ensin purjehdusta. Sitten hän tartutti hevoskärpäsen myös mieheensä.

Pariskunta myi purjeveneen ja ryhtyi ratsastamaan. Pian tuli ensimmäinen oma hevonen, sitten toinen ja vielä myös varsa.

”Siirryin maalaamaan hevosia vasta kun tunsin ne. Hevoselämä on ollut korkeakoulu suomenhevosprojekteja varten.”

Nimellä iso merkitys

Viljamaa-Rissanen rakastaa töiden nimeämistä.

”Suomen kieli on minulle tärkeä, ja suomenhevoset pitää nimetä suomalaisilla nimillä. Onneksi kasvattajat ovat pääasiassa ymmärtäneet sen.”

Tämänhetkisen näyttelyn Harja-sarjan työt ja osa isoista teoksista on nimetty tanhusanaston inspiroimina. Joukossa on muun muassa Pilkistys ja Kiertuli.

”Joskus minulla on pitkään ollut mielessä nimi, ja yhtäkkiä joku hevonen esittää juuri sen.”

Yksi selkeä tapaus on esimerkiksi tuoreimpaan sarjaan kuuluva Tupenrapinat, jossa kaksi oria ottaa toisistaan mittaa.

Kipakat-taulussa lauma laukkaa hurjimmillaan. Lännen Lokarin ori taas komeilee kahdella jalalla.

Töiden joukossa on aina myös yksi ruotsinkielinen, koska suomenruotsalaisia kasvattajia on paljon.

Tällä kertaa se on riemukas Fallerallera, jossa kaksi nuorta hevosta juoksee rinnakkain.

Finntoton neuvotteluhuoneen seinää komistaa edelliseen suomenhevossarjaan kuuluva Tuplariski, jossa kaksi hevosta on noussut pystyyn toisiaan vasten. Riskinsä kummallakin.

TERHI TORIKKA

Katriina Viljamaa-Rissasen näyttely Suomen hevonen – suomenhevonen Helsingissä Galleria Contempossa ti–pe klo 11–17, la–su klo 12–16. Avoinna 30.9. asti.

Töitä on esillä myös Turun Metsämäen raviradalla kylmäveristen hevosten PM-kisoissa 22.9.